

Vinstutdelningsförbudet i försäkringsrörelselagen – en replik

av **Edmund Gabrielsson**, fd generaldirektör Försäkringsinspektionen

Edmund Gabrielsson
e.gabrielsson@telia.com

Den översyn av försäkringsrörelselagens rörelseregler som skedde 1999 (med ikraftträdande i huvudsak den 1 januari 2000) innebar bl.a. att skälighetsprincipen slopades och att vinstutdelningsförbudet för livförsäkringsbolag togs bort.

I förra numret av NFT lämnade Jarl Symreng vid Finansinspektionen en skildring av de nya reglerna om möjlighet också för ett livförsäkringsbolag att dela ut vinstmedel till aktieägare och garantier. Han ger även kommentarer till det första regeringsbeslut som, med tillämpning av de nya reglerna, avser ett medgivande till ombildning av ett äldre livförsäkringsaktiebolag till ett vinstutdelande bolag.

Min avsikt är inte att kommentera det nya regelsystemet med de intressanta aspekter och även problem som ligger däri. I artikeln ger författaren emellertid även en del synpunkter på bakgrunden till det vinstutdelningsförbud för livförsäkringsbolag som således upphävdes genom 1999 års lagändringar. JS går bl.a. till häftigt angrepp mot den regering som 1982 lät i den nya försäkringsrörelselagen skriva in det nämnda förbudet. Han beskyller den ansvarige ekonomiministern Rolf Wirtén icke blott för klåfingrighet utan också för ”ett icke obetydligt mått av rent oförstånd”. Sic! Nu tycker jag att hedersmannen Rolf Wirtén kan ta lugnt på denna rallarsving. Om författaren haft tillfälle att granska de bakomliggande omständigheterna hade artikeln kunnat kortats betydligt.

Några påpekanden i all korthet.

JS säger i den nämnda artikeln att han inte vet när livbolagen införde sina restriktioner om vinstutdelning i bolagsordningarna. Han tror att det gjordes ”som en reaktion på förstatligandedebatten eller helt enkelt av konkurrensskäl”. I själva verket förhöll det sig på följande sätt. I 1948 års försäkringsrörelselag föreskrevs att i bolagsordningen skulle anges de grunder enligt vilka uppkommen vinst fick förfogas. I anslutning till bestämmelsen här om framhölls i propositionen att det *med hänsyn till den för livförsäkringen genomförda skälighetsprincipen* var uppenbart, att aktieägares rätt till utdelning av vinst från denna försäkring begränsades (prop. 1948 nr 50 s. 256). Samtidigt infördes förbud mot fondemission för livförsäkringsaktiebolag.

Utvecklingen blev därefter den att i alla livförsäkringsbolagens bolagsordningar (utom i ett speciellt fall) togs in bestämmelser om vinstutdelningsförbud. Såsom Försäkringsutredningen, vars överväganden låg till grund för 1999 års lagändringar, framhåller var detta en konsekvens av skälighetsprincipen (SOU 1995:87 s. 138). Den av skälighetsprincipen härledda ordningen att livförsäkringsverksamhet skulle bedrivas för försäkringstagarnas räkning fick därmed fullt genomslag.

Som JS nämner föreslog Försäkringsrörelseutredningen (FRU) att det tillämpade vinstutdelningsförbudet skulle framgå direkt av lagen. JS säger att han "personligen" har inhämtat att FRU inte i den aktuella frågan hade rådgjort med

Försäkringsverksamhetskommittén (FVK), dvs. den kommitté som 1978 hade tillsatts med uppdrag att göra en översyn av bl.a. de grundläggande reglerna i försäkringsrörelselagen, däribland reglerna som hade samband med skälighetsprincipen. Det är möjligt att uppgiften är riktigt trots att utredningsmannen, justitierådet Johan Lind, i betänkandet uppger att utredningen under arbetet hållit kontakt med FVK. JS tycks emellertid söka ge sken av att ett rådslag mellan utredningarna i frågan om vinstutdelningsförbud skulle ha resulterat i att förslaget inte lagts fram. Eftersom jag var ledamot i FVK och även var rättschef i departementet kan jag vitsorda att detta är ett helt felaktigt antagande. FVK hade möjlighet att som remissinstans granska FRU:s förslag men gjorde ingen invändning i det

föreslagna avseendet. FVK konstaterade tvärtom senare i sitt betänkande (SOU 1986:8) Soliditet och skälighet i försäkringsverksamheten att vinstutdelningsförbudet jämte återbäringsskyldigheten innebar bl.a. att den slutliga kostnaden för försäkringstagaren blev skälig i förhållande till det skydd försäkringens var avsedd att ge (s. 84 och 206 f); FVK såg alltså ingen som helst anledning att ändra det i lagen inskrivna uttryckliga vinstutdelningsförbudet. Två utredningar, med bl.a. tunga företrädare för tillsynsmyndigheten och försäkringsbolagen, remissinstanserna liksom lagrådet ställde sig sålunda bakom bestämmelsen. Bakgrunden var självfallet kopplingen till skälighetsprincipen. I prop. 1998/99:87 uttryckte regeringen det så, att det år 1982 inskrivna vinstutdelningsförbudet stämde väl överens med föreskrifterna i bolagsordningarna samt den äldre praxis som utvecklats, bl.a. mot bakgrund av skälighetsprincipen.

Finansinspektionen eller företrädare för myndigheten kan självfallet i massmedia, i intervjuer i TV och radio och i artiklar etc. i mer eller mindre nyanserade ordalag kritisera regeringsbeslut, försäkringsbolag och andra tillsynsobjekt liksom enskilda personer. I den mån det inte finns täckning i bakomliggande fakta eller dessa redovisas på ett skevt eller ofullständigt sätt löper myndigheten självfallet risk att förlora i den respekt som är så viktig för en tillsynsmyndighet.

Hur det ligger till i förevarande fall överlämnas åt läsaren att bedöma.